

Tuotanto putosi ennätysvauhtia

– finanssipolitiikan tuki kansantaloudelle jopa aiemmin arvioitua pienempi

Palkansaajien tutkimuslaitos on nostanut 1,2 prosenttiyksiköllä ennustettaan Suomen kokonaistuotannon tämänvuotisesta kasvusta. Se on nyt 3 prosenttia. Vuoden 2011 kasvuksi PT ennustaa 3,5 prosenttia. Kansainvälisen talouden näkymien kirkastuessa Suomen talouden elpyminen perustuu ennen kaikkea vientiin, joka kasvaa tänä vuonna 7,8 ja ensi vuonna jo 10,3 prosenttia. Myös asuntoinvestoinnit vilkastuvat selvästi. Työttömiä tulee vielä tänä vuonna 20 000 lisää ja työttömyysaste kohoaa 9,1 prosenttiin, mutta käänne parempaan tapahtuu työmarkkinoilla jo ensi vuonna. Samansuuntaista on kehitys myös valtiontalouden ja koko julkisen talouden velkaantumisen osalta, mutta inflaatio kiihtyy hieman – tänä vuonna 0,9 prosenttiin ja ensi vuonna 1,8 prosenttiin. Korkotason ennustetaan lähtevän nousuun vasta vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä.

Palkansaajien tutkimuslaitos/Ennusteryhmä
Mari Kangasniemi
Jaakko Kiander
Markku Lehmus
Eero Lehto
Heikki Taimio

Ennuste on julkaistu 8.4.2010

Suomen kokonaistuotanto supistui viime vuonna ennätyselliset 7,8 prosenttia. Investointitavaroiden vientiin painottuva ulkomaankauppa kärsi eniten. Vaikka viennin ja tuonnin yhteisvaikutus supisti tuotantoa vain 1,8 prosenttia, oli sen todellinen, kotimaisen tulonmuodostuksen kautta realisoitua vaikutus tätä suurempi. Pelkästään varastojen supistuminen (ilman tilastovirhettä) vähensi kokonaistuotantoa viime vuonna 2,5 prosenttia. Tällainen poikkeuksellinen

suuri negatiivinen vaikutus pyrkii yleensä eliminoitumaan jo seuraavan kahden vuoden aikana, jos suhdannetilanne normalisoituu.

Näillä näkymin Suomen kokonaistuotanto elpyy tästä taantumasta nopeammin kuin 1990-luvun lamasta ja nopeammin kuin mitä vielä vuosi sitten yleisesti arvioitiin. Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että tuotanto kasvaa tänä vuonna kolme prosenttia ja ensi vuonna puolisen prosenttiyksikköä tätäkin nopeammin. Kasvu on vientivetoista, mutta myös asuntoinvestointien vilkastuminen edistää sitä.

Suomen hallituksen finanssipolitiikka tuki talouden kasvua viime vuonna lähinnä veronalennuksin. Menolisäysten osalta elvytys on ollut melko vähäistä. Palkansaajien tutkimuslaitoksen arvion mukaan veronmuutokset elvyttävät kansantaloutta vielä tänä vuonna, mutta menojen osalta finanssipolitiikka ei ole enää elvyttävää. Suhteutettuna bruttokansantuotteen koko elvytyksen vaikutus jää tänä vuonna vain 0,3 prosenttiin. Heikko työllisyystilanne edellyttäisi voimakkaampaa elvytystä. Tähän antaisivat vähäiset inflaatiopaineet myös mahdollisuuden. Ensi vuonna finanssipolitiikka on jo sekä verojen että menojen osalta selvästi kiristävää. Näillä näkymin tämä ei estä taloutemme vientipainotteisen kasvun voimistumista.

Kansainvälinen talouskriisi hellittää

Kansainvälisen talouden näkymät ovat kohentuneet yleisesti. Nyt jo verraten laajalti arvioidaan, että talouskriisi on voitettu ja että kehittyneidenkin maiden tuotanto pikku hiljaa lähestyy sitä tasoa, jolta se putosi vuoden 2008 lopulla ja vuoden 2009 alussa. Talouskriisin jäljiltä rahoituksen saatavuus on lähes palautunut entiselleen ja korko on vielä pitkään hyvin matala. Itse rahoitusmarkkinoiden toiminta sen sijaan nojaa vielä toistaiseksi keskuspankkien ja hallitusten tukeen. Tältä osin tilanteen normalisoitumiseen menee vielä muutama vuosi. Reaalitalouden ja ennen kaikkea työmarkkinoiden palautuminen taantumaa edeltäneelle tasolle vie kuitenkin useita vuosia. Pahin tilanne on niissä maissa, joissa kotitaloudet olivat velkaantuneita ja joissa asuntojen hinnat ovat pudonneet tuntuvasti vaikeuttaen kotitalouksien mahdollisuuksia tasapainottaa rahoitusasemansa.

EU-alue kärsi taantumasta muuta maailmaa enemmän. Niinpä koko EU-alueen kokonaistuotanto supistui viime vuonna 4,2 prosenttia, kun vastaavasti koko maailman tuotanto supistui vain 0,8 prosenttia. USA:n tuotanto supistui 3,2 prosenttia, siis vähemmän kuin Euroopan, vaikka rahoituskrii-

si sai alkunsa sieltä. Mikä selittää Euroopan taantumaa syvyyttä? Hidas trendikasvu ei ole riittävä syy. Tähän vaikutti sen sijaan euron arvon liiallinen nousu kesällä 2008, mikä yhdessä EKP:n väärin ajoitetun (9.7.2008) rahapolitiikan kiristymisen kanssa pysäytti Euroopan talouskasvun jo ennen avoimen rahoituskriisin puhkeamista. EU:n ja euroalueen tuotanto alkoikin supistua jo vuoden 2008 toisella neljänneksellä. Syksyllä 2008, kun avoin rahoituskriisi puhkesi, Euroopan kansantalous oli jo vaikeuksissa, ja niinpä se verraten helposti vajosi syvään taantumaa. Sen jälkeen kun tuotanto oli supistunut tuntuvasti vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä ja viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, supistuminen loppui ja tuotanto kääntyi loivaan nousuun viime vuoden toisella neljänneksellä.

EU:n ja euroalueen taantumaa syvyyttä ja hidasta toipumista tänä vuonna selittää osaltaan koordinoimaton ja verraten heikko finanssipolitiikan elvytys. Vaikka esimerkiksi Kansainvälinen valuuttarahasto ja suurten maiden G20-foorumi edelleen korostavat tarvetta jatkaa elvyttävää talouspolitiikkaa tänä vuonna, on Euroopan komissiossa ja sen jäsenmaissa nousut pinnalle huoli eräiden jäsenmaiden – ennen kaikkea Kreikan – julkisen talouden suuresta alijäämästä ja kyvyttömyydestä pienentää sitä. Tähän liittyen on kiirehditty elvytyksen lopettamista ja julkisen talouden tasapainoa edistävien toimien aloittamista. Virallisesti tasapainottamisen pitäisi alkaa viimeistään 2011.

Finanssipolitiikan elvytys onkin näillä näkymin loppumassa melkein kaikissa EU- ja euroalueen maissa. Ainoastaan Saksan finanssipolitiikka on ensi vuonna selvästi elvyttävää. Kaiketi sellaisissa toimissa, jotka edistävät julkisen talouden alijäämien vastaista supistumista, komissio ja euroalueen maiden hallitukset ovat päättäväisiä. Sen sijaan elvytyksen toteutuksessa samaa tiukkuutta ei ole ollut. Kuvaavaa on, että jäsenmaiden raportointi taantumaa ajan finanssipolitiikan mitoituksista ei perustunut yhtenäiseen laskentaan, mikä osaltaan on tehnyt mahdottomaksi näiden toimien koordinoinnin.

Viime aikoina on saanut paljon huomiota osakseen Kreikan suuri valtion velka ja julkisen talouden alijäämä, jotka ovat (vastaavasti) jo noin 120 ja 10 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteen. Mutta suhteessa joihinkin isompiin maihin kuten Japaniin, USA:han, Isoon-Britanniaan ja Italiaan tämä ei ole aivan poikkeuksellista. Pienenä ja ilmeisesti sen vuoksi haavoittuvana maana Kreikan oli kuitenkin alistuttava voimakkaisiin julkista kysyntää ja samalla julkisen talouden vajetta supistaviin toimiin. Kaiken kaikkiaan sekä euroalueen että koko maailman eri maiden julkisten sektoreiden alijäämissä ja velkaantumisessa on melkoista vaihtelua. Edellytykset finanssipolitiikan

Taulukko 1. Kansainvälinen talous.

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2009	2010e	2011e
Yhdysvallat	-2,4	2,8	3,0
Euro-13	-4,1	1,3	1,7
Saksa	-5,0	1,8	2,2
Ranska	-2,2	1,8	2,0
Italia	-5,0	1,3	1,7
EU27	-4,2	1,3	1,9
Ruotsi	-4,9	2,5	3,0
Iso-Britannia	-5,0	1,0	2,0
Japani	-5,0	2,5	3,0
Venäjä	-7,9	5,0	5,0
Kiina	8,7	10,0	9,5

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

elvytykseen ovat parhaimmat maissa, joissa julkisen talouden rahoitusasema oli alun alkaen vahva. Edes näitä mahdollisuuksia ei ole käytetty riittävästi. Tämä osaltaan selittää, miksi USA:n talouskasvu on viime kuukausina ollut euroalueen kasvua nopeampaa.

Euroalueellakin kuluttajien luottamus on kuitenkin vahvistunut selvästi vuoden takaisesta. Tästä huolimatta eivät vähittäiskauppa ja yksityinen kulutus ole vielä juuri kasvaneet. Tänä vuonna alueen yksityinen kulutus kasvaa vain 0,4 prosenttia. Euroalueen teollisuudenkin luottamus on kohentunut tuntuvasti ja teollisuustuotanto on ollut kasvussa. Koko alueen talouskasvu on Saksan johdolla verraten vientivoittoista. Mainittakoon, että euroalueella julkinen kulutus kasvoi viime vuonna keskimäärin 2,6 prosenttia ja siten selvästi enemmän kuin Suomessa, jossa kasvu rajoittui 0,7 prosenttiin. Tämän indikaattorin perusteella finanssipolitiikka kuitenkin tuki talouskasvua ja työllisyyttä euroalueella keskimäärin.

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että euroalueen talous kasvaa tänä vuonna 1,3 prosenttia ja että kasvu vauhdittuu ensi vuonna 1,7 prosenttiin. Vielä tänä vuonna varastojen täydentäminen tukee kasvua. Vaikka finanssipolitiikan tuki hiipuu ensi vuonna ja varastosyklin vaikutus vaimenee, talouskasvu ei lopahda. Työmarkkinatilanteen parantuminen tai vähintäänkin työmarkkinanäkymien kirkastuminen vauhdittavat euroalueen yksityisen kulutuksen ensi vuonna 1,3 prosentin kasvuun. Toisaalta vientimarkkinat vahvistuvat yhä, mikä sekin tekee mahdolliseksi alueen tuotannon kasvun nousemisen 1,7 prosenttiin.

EU-alueella taloustilanne kohentuu suhteellisen nopeasti muun muassa Baltiassa ja useissa muissa EU:n uusissa jäsenmaissa, joiden kokonaistuotanto suorastaan romahti talouskriisin

seurauksena. Myös Saksan ja Ranskan tuotanto kasvaa jo tänä vuonna muuta Eurooppaa nopeammin. Maissa, joissa kotitaloudet ovat velkaantuneet ja joissa asuntojen hinnat ovat laskeutuneet reippaasti eivätkä ole nousseet takaisin, kasvu on muita hitaampaa. Näitä maita ovat Irlanti, Espanja, Tanska ja Kreikka. Nämä tekijät jarruttavat myös Hollannin ja Ison-Britannian elpymistä. Ruotsin tilanne on tältä osin jonkin verran parempi, sillä asuntohinnat ovat siellä pitkälti palautuneet taantumaa edeltävälle tasolle. Muutenkin Ruotsin kasvu on vauhdittumassa selvästi muuta EU-aluetta nopeammaksi. Ruotsin kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 2,5 prosenttia ja ensi vuonna 3,0 prosenttia.

Rahapolitiikkaa kiristetään vasta alkuvuodesta 2011

Euroalueen syvä taantuma ja hidas elpyminen, johon liittyy työllisyyden verraten pitkäaikainen heikentyminen, siirtää rahapolitiikan kiristämistä. Palkansaajien tutkimuslaitos arvioi, että EKP nostaa korkoa ensimmäisen kerran vasta ensi vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana. Päätöskorkoa nostetaan yhteensä 0,75 prosenttiyksikköä niin, että se on vuoden 2011 lopussa 1,75 prosentissa.

Euro on viimeaikoina heikentynyt suhteessa dollariin osin Kreikan julkisen talouden kriisin seurauksena. Euroalueen kilpailukyvyyn kannalta tätä kehitystä voidaan kuitenkin pitää tervetulleena. Koko maailman valuutta- ja rahoitusmarkkinoiden vakauden kannalta olisi suotavaa, että Kiinan renminbi irrotettaisiin USA:n dollarista. Tämän seurauksena renminbi vahvistuisi suhteessa dollariin, mikä myös vähentäisi inflaatiopaineita Kiinassa. Mitä ilmeisimmin myös euro heikkenisi tuolloin suhteessa Kiinan ja useiden Itä-Aasian maiden valuttoihin. Näillä näkymin Kiina olisi valmis tällaisiin toimiin vasta kun USA:n ja Euroopan rahoitusmarkkinat ovat normalisoituneet niin, etteivät ne enää ole keskuspankkien tuen varassa.

Rahoitusmarkkinoiden uusi säätely on vasta syntymässä

Julkisuudessa on viime aikoina käyty paljon keskustelua tulevien rahoituskriisien estämiseksi ja keinoista rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseksi. Paljon suosiota on saanut rahoitusmarkkinaveron, jolla joidenkin ekonomistien mukaan kyettäisiin hillitsemään finanssimarkkinoiden lyhytaikaista

spekulointia ja volatilitteettia. Eräiden tutkimusten mukaan rahoitusmarkkinaverolla voitaisiin kerätä valtioille huomattavia summia, jotka voitaisiin käyttää tulevien rahoituskriisien kustannusten maksamiseen. Toisaalta varoja voitaisiin ohjata myös valtion velan lyhentämiseen.

Muita julkisuudessa esiintyneitä keinoja rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseksi ovat muun muassa pankkitoiminnan ka-ventaminen takaisin perinteiseen formaattiin, taseen saataviin perustuvien varantovaatimusten (asset based reserve requirements) käyttöönotto ja rahoituslaitosten pilkkominen. Kapean pankkitoiminnan etuna on tallettajien kohtaamien riskien vähentyminen, koska kyseisessä ehdotuksessa talletuspankit ja investointipankit ovat selvästi erillisiä organisaatioita. Taseen vastaaviin perustuvien varantovaatimusten etu on puolestaan niiden suhdanteita tasaavassa mekanismissa sekä maakohtaisten suhdanne-erojen huomioimisessa. Rahoituslaitosten pilkkominen poistaisi suuren koon mahdollistavien suurten katastrofien mahdollisuuden. Tämä keino on kuitenkin hankala toteuttaa niin, että se olisi kohtuullinen ja kohtelisi eri maiden rahoituslaitoksia tasapuolisesti.

USA:n kokonaistuotanto jo tänä vuonna lähes 3 prosentin kasvuun

USA:n nopea elpyminen taantumasta selittyi osin verraten suurella finanssipolitiikan elvytyksellä. Toisaalta suhdannesykli on siellä ajallisesti jonkin verran Eurooppaa edellä. Niinpä viime vuoden viimeisen neljänneksen nopeahko kasvu, joka oli 1,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä, selittyi pitkälti varastojen palautumisesta. Vastaava vaikutus on vasta syntymässä Euroopassa. Mutta USA:n yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnitkin ovat jo elpymässä. Tätä tukee se, että voimakkaasti heikentynyt työmarkkinatilanne on jo paranemassa. USA:n talouskasvu jatkuu kohtuullisen nopeana vielä ensi vuonna. Tuoloin työllisyystilanne on selvästi tämänvuotista parempi, mikä osaltaan vahvistaa edellytyksiä yksityisen kulutuksen kasvun voimistumiselle.

Kiinan ja muun Aasian talouskasvu jatkuu edelleen muuta maailmaa nopeampana. Kiinan viennin tukemana Japanin talouskasvu yltää jo tänä vuonna 2,5 prosenttiin. Venäjän kokonaistuotanto supistui 7,9 prosenttia viime vuonna. Venäjän tuotannon romahduksessa rahoitusmarkkinoiden toimimattomuudella ja yritysten vaikeudella saada luottoa oli suuri merkitys. Nyt kun öljyn hinta nousee ja rahoitusmarkkinat ovat normalisoitumassa, elpyy Venäjän tuotantokin suhteellisen nopeasti taantumaa edeltävälle tasolle.

Kansainvälisen talouden kasvun rakenne tukee Suomen vientiä

Suomen tavaroiden ja palvelusten viennin volyymi supistui viime vuonna 24,3 prosenttia edellisvuodesta. Viennin romahdus toteutui vuoden 2008 viimeisen neljänneksen ja viime vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä vienti alkoi elpyä. Se, että myös tuonti supistui runsaat 22 prosenttia, viittaa siihen, että viennin jyrkkään pudotukseen vaikutti osaltaan kauttakulkuliikenteen tyrehtyminen. Ulkomaankaupan nettovaikutus viime vuoden BKT:n lähes 8 prosentin supistumiseen oli -1,8 prosenttiyksikköä. Tämä tuntuu vähäiseltä, mutta kerroinvaikutusten kautta sitä voidaan pitää merkittävänä.

Eniten Suomen viennin supistumista selittää se, että vientimarkkinamme – vientiosuuksilla painotetut bruttokansantuotteet – supistuivat viime vuonna runsaat 4 prosenttia, kun koko maailman BKT supistui vain 0,8 prosenttia. Viennin elpymistä tänä vuonna ja ensi vuonna selittää taas pitkälti se, että tuotanto elpyy globaalin kriisin kolhimissa Itämeren maissa selvästi muuta Eurooppaa nopeammin. Niinpä vientimarkkinamme kasvavat tänä vuonna jo noin kolmen prosentin vauhtia ja vuonna 2011 runsaan 3,5 prosentin vauhtia.

Siihen, että vienti palautuu suhteellisen nopeasti lähes taantumaa edeltävälle tasolle, vaikuttaa myös Suomen teollisuuden rakenne. Kun Suomelle tyypillisiä pääomavaltaisia ja maamme pieneen kokoon nähden suhteellisen suuria

Taulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase.

Käyvin hinnoin	2009	2009	2010e	2011e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	171,0	-7,8	3,0	3,5
Tuonti	57,2	-22,3	5,9	7,3
Kokonaistarjonta	228,1	-12,1	3,7	4,5
Vienti	61,9	-24,3	7,8	10,3
Kulutus	137,4	-1,3	1,4	1,1
– yksityinen	94,5	-2,1	1,8	1,5
– julkinen	42,9	0,7	0,5	0,2
Investoinnit	33,8	-13,4	0,1	3,5
– yksityiset	29,1	-15,7	0,7	4,1
– julkiset	4,7	4,0	-3,4	-0,4
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) ¹	-4,9	-2,1	1,0	0,6
Kokonaiskysyntä	228,1	-12,1	3,7	4,5

¹ Määrän muutos on prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

tuotantoyksikköjä ajetaan kokonaan alas – niin kuin tapahtui viime vuonna muun muassa metsäteollisuuden ja metallien jalostuksen piirissä – vaikutus koko maan vientiin ja teollisuustuotantoon on suuri ja nopea. Vastaavasti kun alas ajettujen yksikköjen kapasiteetti otetaan uudelleen käyttöön, niin kuin on tapahtumassa tänä vuonna, palautuminenkin on nopeahkoa.

Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että koko viennin määrä kasvaa tänä vuonna 7,8 prosenttia ja ensi vuonna 10,3 prosenttia. Tuolloin myös kone- ja laitteollisuuden vienti palautuu normaalimmalle tasolle. Ulkomaankauppa tukee kasvua molempina vuosina, koska tuonnin kasvu on vientiä 2–3 prosenttiyksikköä hitaampaa. Vientihinnat nousevat jatkossakin tuontihintoja hitaammin. Tänä vuonna tavaratuonti kallistuu 3,4 prosenttia, kun raaka-aineiden hinnat nousevat maailmanmarkkinoilla.

Suomen ja Ruotsin kasvun rakenteessa merkittäviä eroja

Suomen viime vuoden kehitystä voi arvioida myös bruttokansantuotteen alaerien kasvuvaiikutusten perusteella. Ohessa Suomea on verrattu Ruotsiin, joka rakenteensa puolesta on eniten Suomen kaltainen EU-maa.

Taulukko 3. Suomen ja Ruotsin kasvun rakenne 2009, vaikutus BKT:hen prosenttiyksikköä.

	Suomi	Ruotsi
BKT (%)	-7,8	-4,9
Yksityinen kulutus	-1,1	-0,4
Julkisen kulutus	0,1	0,5
Kiineät investoinnit	-2,9	-3,0
Varastot ja tilastollinen virhe	-2,1	-1,5
Ulkomaankauppa	-1,8	-0,5

Ulkomaankauppa supisti Suomen tuotantoa Ruotsia enemmän vuonna 2009. Varastovaikutus oli Suomessa myös suuri. Yleensä varastovaikutus muuttuu vastakkaiseksi ja lähes yhtä suureksi, kun olot normalisoituvat. Tämän vuoksi onkin odotettavissa, että parin lähivuoden aikana Suomen talouskasvu on Ruotsin kasvua nopeampaa. Julkisen kulutuksen kasvukontribuutio jäi Suomessa vähäiseksi Ruotsiin verrattuna, mikä taas viittaa siihen, ettei Suomen finanssipolitiikan elvytys kohonnut merkittäväksi edes viime vuonna. Yksityisen kulutuksen supistumisen suuri vaikutus BKT:hen viittaa siihen,

etteivät viime vuoden verojen kevennykset juuri kanavoituneet kulutukseen.

Teollisuustuotannon putoaminen ennätysellistä

Suomen teollisuuden romahdus viime vuonna oli historiallinen: sen arvonlisäyksestä katosi viidennes vuoteen 2008 verrattuna. Pahiten globaalin kysynnän pysähtymisestä kärsi metalliteollisuus, joka olikin kasvanut vuodesta 2005 lähtien voimakkaasti. Heikosta kehityksestä kärsivät myös palvelut, mikä näkyi selvimmin kaupan supistumisena yli 11 prosentin vuosivauhtia. Teollisuuden luottamus on kuitenkin sittemmin noussut lähes kuukausi kuukaudelta samalla kun kasvu on käynnistynyt Suomen vientimarkkinoilla. Näkymät ovat parantuneet erityisesti metsäteollisuudessa, mikä on heijastunut muun muassa sellun hinnassa.

Tuotannon matala vertailutaso ja vientimarkkinoiden elpyminen antavatkin tilaa teollisuuden kasvulle tänä vuonna. Voimakkainta kasvu on metsäteollisuudessa ja sähkötekniisessä teollisuudessa, joiden kasvu lähentelee kymmentä prosenttia. Myös metalliteollisuus pääsee tänä vuonna kasvu-uralle, joskin sen elpyminen on selvästi hitaampaa. Muun teollisuuden ennustetaan kasvavan yli viiden prosentin vuosivauhtia vientimarkkinoiden piristymisen imussa. Palveluissa kehitys on huomattavasti vaatimattomampaa heikon työmarkkinatilanteen takia. Liike-elämän palveluiden sekä rahoituksen ja vakuutus toiminnan ennustetaan kasvavan noin kolmen prosentin vauhtia, mutta majoitus- ja ravitsemusalan arvonlisäys jää tänä vuonna viime vuotta pienemmäksi.

Teollisuus lisää tuotantoaan huomattavasti myös ensi vuonna, kun maailmantalouden kasvu kiihtyy. Kasvun painopiste on tuolloin tämänvuotista enemmän metalliteollisuudessa, kun investointitavaroiden kysyntä elpyy vientimarkkinoillamme. Metsäteollisuuden kasvu puolestaan hidastuu. Myös palvelualat alkavat elpyä työmarkkinatilanteen kohentuessa. Kulutus- ja energiaverojen korotukset kuitenkin leikkaavat kotitalouksien ostovoimaa, mikä hillitsee palveluiden kysyntää. Rakentaminen ei vielä tänä vuonna juuri kasva, mutta ensi vuonna siinä päästään jo noin viiden prosentin kasvulukuun.

Asuntorakentaminen lähti kasvuun

Yksityiset investoinnit vähenivät viime vuonna jopa 15,7 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Voimakkainta supistuminen oli toimisto-, teollisuus- ja varastorakentamisessa.

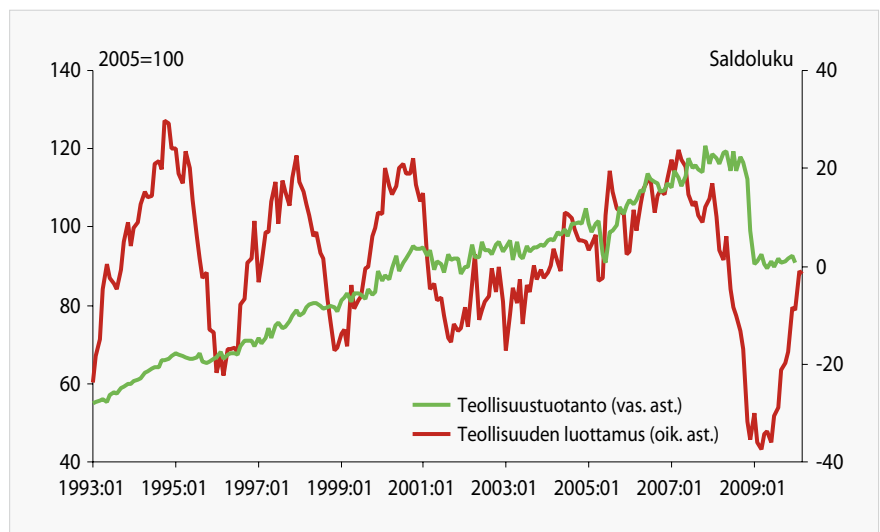
Myös asuinrakentaminen supistui selvästi, vaikka sen syöky oikeinkin vuoden loppua kohden. Maa- ja vesirakentaminen puolestaan väheni 11,5 prosenttia edelliseen vuoteen nähden. Voidaankin sanoa, että valtion elvytystoimet jäivät tämän panoksen suhteen vähäisiksi. Korjausrakentamista valtion myöntämät helpotukset sen sijaan tukivat. Käyttämätön kapasiteetti ja heikot tulevaisuudennäkyvät teollisuudessa näkyivät myös kone- ja laiteinvestointien tuntuvana laskuna.

Tänä vuonna yksityiset investoinnit kääntyvät hienoiseen nousuun. Positiivisia uutisia on tullut erityisesti asuinrakentamisesta, kun merkittävät rakennusliikkeet ovat ilmoittaneet uusista aloituksista. Asuinrakentamisen ennustetaankin lisääntyvän tänä vuonna 12 prosenttia. Käänte ei kuitenkaan näy muussa rakentamisessa, joka vähenee myös tänä vuonna selvästi. Suurten julkisten hankkeiden ajoittuminen vaikuttaa niin, että maa- ja vesirakentaminen kasvaa vuositasona laskettuna vasta ensi vuonna. Kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät vielä tänä vuonna, kun yritykset nostavat kapasiteettinsa käyttöasteita sen sijaan, että ne investoivat uusiin kohteisiin. Suhdanteiden koheneminen alkaakin näkyä investoinneissa selvemmin vasta ensi vuonna. Asuinrakentamisen kasvu jatkuu samalla kun myös muu rakentaminen kääntyy aallonpohjasta hienoiseen nousuun. Valtion elvytystoimien loppuminen ja korkojen nousu kuitenkin hilitsevät rakentamisen kasvua. Palkansaajien tutkimuslaitos ennustaa, että yksityiset investoinnit kasvavat 4 prosenttia ensi vuonna.

Palkkakehitys pysyy maltillisena, ostovoiman kasvu hidastuu

Vuosille 2010 ja 2011 solmitut työehtosopimukset ennakoivat hyvin maltillista nimellisansioiden nousuvauhtia. Sopimuskorotusten taso vuodelle 2010 vaihtelee 0,5 ja 1,0 prosentin välillä eikä ensi vuodellekaan ole syytä odottaa suuria korotuksia. Vientiteollisuudessa palkankorotukset ovat jäämässä edellisvuosien tapaan pienimmiksi. Palvelualoilla palkat nousevat hieman enemmän mutta palkkojen nousuvauhti hidastuu kaikilla aloilla selvästi verrattuna vuosiin 2008 ja 2009. Tämän

Kuvio 1. Teollisuuden luottamus ja teollisuustuotanto Suomessa 1993:01–2010:03.

Lähde: Eurostat.

vuoksi kokonaisansioiden nousuvauhdin ennakoidaan jäävän keskimäärin 2 prosenttiin vuonna 2010 ja vain 1,5 prosenttiin vuonna 2011. Vuoden 2010 osalta ansiokehitykseen vaikuttaa jonkin verran vielä vuoden 2009 korotustaso. Keskituntiansioiden nousu on hieman tätä nopeampaa.

Palkkasumman kasvu jää vuonna 2010 vain 1,8 prosenttiin sen vuoksi, että työtuntien määrä supistuu edelleen. Vuonna 2011 taas työtunnit ja työllisten määrä kääntyvät kasvuun, mikä nopeuttaa palkkasumman nousun 3,7 prosenttiin siitä huolimatta, että nimellisansioiden nousun ennakoidaan pysyvän hitaana. Palkkasumma nousee vuosina 2010 ja 2011 hitaammin kuin kansantulo, minkä vuoksi palkkojen kansantuloosuus kääntyy laskuun.

Kotitalouksien omaisuustulot kääntyvät uudelleen kasvuun kuluvan vuoden aikana, ja kasvu jatkuu myös vuonna 2011. Omaisuustulot ja metsän myyntitulot laskivat vuonna 2009 voimakkaasti talouden syvän taantumana vuoksi. Vuosien 2010 ja 2011 omaisuus- ja yrittäjätulot palautuvat kohti taantumaa edeltänyttä tasoaan, mikä merkitsee suhteellisen nopeaa kasvuvauhtia. Omaisuustulot kasvavatkin selvästi palkkatuloja nopeammin.

Ostovoiman tukeminen veronkevennyksien avulla alkaa olla lopuillaan. Merkittäviä tuloveronkevennyksiä ei ennustejaksolle ole luvassa. Sen sijaan on odotettavissa, että välillinen verotus kiristyy. Tämä merkitsee inflaation lievää kiihtymistä. Palkansaajien reaaliensioiden ja ostovoiman kasvu hiipuu lähelle nolaa vuonna 2011. Omaisuustulojen ripeän kasvun ja vuonna 2011 kohentuvan työllisyyden ansiosta kotitalouksien käytet-

tävissä olevat reaalitytulot kasvavat kuitenkin noin 2 prosenttia vuonna 2010 ja 1,5 prosenttia vuonna 2011.

Yksityinen kulutus lähtee varovaiseen kasvuun

Vuoden 2009 syvä taantuma sai aikaan kotitalouksien säästämisen lisääntymisen ja yksityisen kulutuksen supistumisen. Kulutuksen lasku näkyi voimakkaimmin kestokulutustavaroiden kohdalla, erityisesti autokaupassa. Kotitalouksien odotuksia heijastava kuluttajien luottamus on kuitenkin kääntynyt taantumavaiheen jälkeen positiivisempaan suuntaan. Muutos näkyy asunto- ja autokaupan elpymisenä.

Luottamuksen kasvusta huolimatta kotitalouksien säästämisasteen ennakoidaan pysyvän vuosina 2009–2011 lähes ennallaan. Tähän on syynä korkotason asteittainen nousu ennustejakson aikana, mikä osaltaan vähentää velkaantumishalukkuutta. Siten yksityisen kulutuksen kasvu heijastelee pääpiirteissään käytettävissä olevien tulojen kasvua. Yksityisen kulutuksen määrän kasvun ennakoidaan olevan 1,8 prosenttia vuonna 2010 ja 1,5 prosenttia vuonna 2011. Kulutusmenojen nimellinen kasvu nopeutuu ennustejakson aikana, mutta syynä tähän on kuluttajahintojen nousu. Sen taustalla taas on vuonna 2011 tapahtuva tuntuva välillisen verotuksen kiristyminen.

Inflaatio kiihtyy hiukan

Talouden syvä taantuma seurauksineen painoi inflaation vuonna 2009 nolnaan. Kuluttajahintojen nousuvauhti nopeutuu hieman tästä vuonna 2010 mutta pysyy kuitenkin varsin hitaana 0,9 prosentissa. Merkittävimmät kustannuspaineet tulevat raaka-aineiden, varsinkin öljyn maailmanmarkkinahinnan noususta. Raaka-ainehintojen nousu jatkuu vuonna 2011 maailman talouskasvun elpymässä ja erityisesti Aasian maiden kysynnän kasvassa nopeasti. Ennakoimme, että raaka-öljyn maailmanmarkkinahinta on vuonna 2010 keskimäärin 85 dollaria tynnyriltä ja vuonna 2011 jo 100 dollaria.

Kotimaiset hintapaineet jäävät vähäisiksi vuosina 2010 ja 2011. Työvoimakustannusten nousu hidastuu selvästi vuosi-

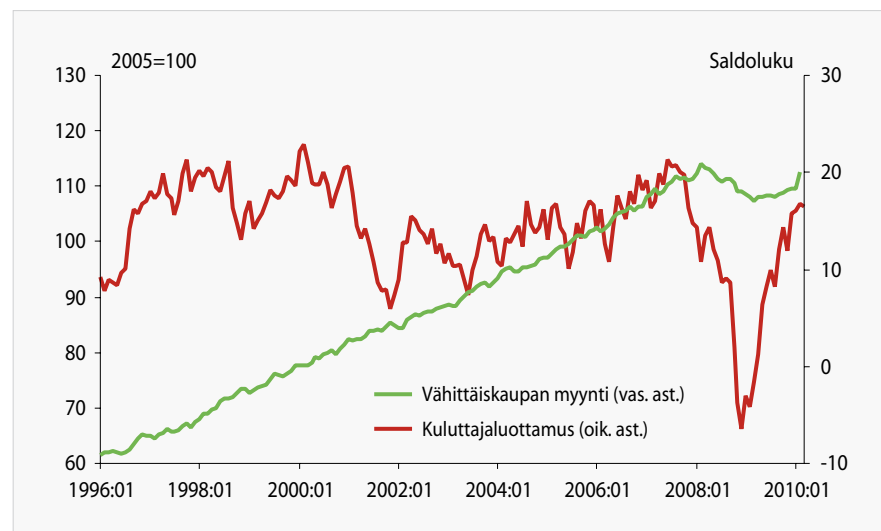
en 2008 ja 2009 tasoon verrattuna. Tähän ovat syynä matalat sopimuskorotukset ja työnantajien kansaneläkemaksun poisto. Koska työn tuottavuus kääntyy ripeään nousuun, on seurauksena yksikkötyövoimakustannusten aleneminen vuosina 2010 ja 2011.

Välillisen verotuksen muutokset vaikuttavat kotimaisiin hintatapaneisiin ennustejakson aikana. Elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentaminen lokakuussa 2009 ja ravintolaruoan alv-kannan alentaminen heinäkuussa 2010 alentavat hintatasoa. Päinvastainen vaikutus on kuitenkin yleisen alv-kannan nostolla heinäkuussa 2010. Lisäksi hallitus on luvannut korottaa välillisiä veroja – lähinnä energiaveroja – vuonna 2011 työnantajan kansaneläkemaksun poistamisen kompensoimiseksi. Yhdessä yleisen alv-kannan noston kanssa tämä toimi kiihdyttää kuluttajahintojen nousuvauhtia vuonna 2011. Kuluttajahintaindeksillä mitattavan inflaation arvioimme siten olevan 1,8 prosenttia vuonna 2011. Kuluttajahintaindeksiä nostavat hieman myös odotettavissa oleva korkotason ja asuntojen hintojen nousu.

Työllisyys heikkenee vielä tänä vuonna

Taantuma näkyi selvästi työllisyyslukuissa viime vuoden aikana. Työllisten määrä väheni vuotta aiempiin lukuihin verrattuna joka kuukausi. Keskimäärin vuonna 2009 työllisyys väheni 2,9 prosenttia. Helmikuun 2010 työttömyysaste oli 9,2 prosenttia, ja trendisarjan luku, josta kausivaihtelu on poistet-

Kuvio 2. Kuluttajaluottamus ja vähittäiskaupan myynti Suomessa 1996:01–2010:03.

Lähde: Eurostat.

tu, oli 9,1 prosenttia. Työllisten määrä oli helmikuussa laskenut 1,7 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Lasku oli kuitenkin edellisiin kuukausiin verrattuna jonkun verran niitä pienempää. Tammi- ja joulukuussa työllisyyden lasku vuoden takaiseen verrattuna oli noin 3,6 ja 3,5 prosenttia ja marraskuussa 4 prosenttia.

Työllisyyden supistuminen vuoden takaiseen nähdään jatkuu vielä alkuvuonna, osittain siksi, että talouden supistuminen vaikuttaa työllisyyteen viiveellä, osin siksi, että alkuvuoden vertailukohtana ovat viime vuoden alun korkeammat työllisyysluvut. Vuoden 2010 viimeisinä kuukausina ei nähdä enää suuria muutoksia työllisyydessä. Vuonna 2011 työllisyys lähtee hieman selvempään nousuun, mutta kasvu on edelleen varsin hidasta. Tänä vuonna työllisyys vähenee keskimäärin noin 1,6 prosenttia eli 40 000 työpaikkaa, ja ensi vuonna se kasvaa 0,7 prosenttia eli noin 17 000 työpaikkaa.

Taantumatilanteessa työikäisen väestön työvoimaosuus tyypillisesti laskee, koska työttömiä poistuu työvoimasta aktiivisen työnhaun loppuessa. Osa siirtyy eläkkeelle ja osa taas opiskelun tai kotitaloustyön piiriin. Työikäisten työvoimaosuus on vuoden 2009 kuluessa taantunut selvästi: se oli keskimäärin 66,5 prosenttia eli prosenttiyksikön alhaisempi kuin vuonna 2008. Taantuminen jatkuu vielä tänä vuonna mutta hieman hitaammin: vuonna 2010 työvoimaosuus on keskimäärin 65,8 prosenttia. Tähän vaikuttaa työvoimasta vetäytymisen lisäksi se, että vanhimman ikäluokan eli 65–74 -vuotiaiden osuus koko työikäisestä väestöstä kasvaa, ja heidän työvoimaosuutensa on selkeästi alhaisempi kuin nuorempien. Kun työllisyysnäkökymät paranevat vuonna 2011, niin joidenkin ikäryhmien työvoimaosuus alkaa jälleen hieman kasvaa. Yhdistettynä ikärakenteen muutokseen tämän vaikutus kokonais työvoimaosuuteen jää kuitenkin vähäiseksi. Työvoiman määrä kuitenkin nousee vuonna 2011 väestönkasvun ansiosta 0,4 prosenttia.

Työttömyysaste alenee jo ensi vuonna

Työllisten määrän lasku tänä vuonna lisää työttömyyttä, jonka laskennallista alentumista työttömien siirtyminen työvoiman ulkopuolelle taas hillitsee. Kaikkiin työttömien määrä nousee tänä vuonna 20 000

henkilöllä viime vuoden keskitasosta. Työttömyysaste nousee siten vuonna 2010 keskimäärin 9,1 prosenttiin. Ensi vuonna työttömien määrä vähenee jo muutamalla tuhannella henkilöllä ja työttömyysaste alenee keskimäärin 8,8 prosenttiin.

Sopeutuminen työn kysynnän laskuun on tapahtunut paitsi työllisyyden laskuna myös työtuntien kautta, kuten tyypillisesti lamatilanteessa tapahtuu. Työtunnit vähentyivät viime vuonna selvästi työllisten määrää enemmän eli 6 prosenttia. Tämä on oletettavasti johtunut lomautuksista ja ylitöiden vähenemisestä. Samalla työn tuottavuus on heikentynyt, koska tuotanto on vähentynyt vielä enemmän kuin työtunnit.

Talouden kääntymässä nousuun sopeutuminen tapahtuu ensisijassa tuottavuuden ja työtuntien määrän kautta, työllisyyden kasvaessa viimeisenä. Vuonna 2010 työtunnit vähenevät vain puoli prosenttia, mikä tarkoittaa, että työtuntien tuottavuus kasvaa 3,5 prosenttia tuotannon kasvun ollessa 3 prosenttia. Vuonna 2011 tunnit kääntyvät nousuun, mutta kasvu on 1,7 prosenttia eli vähäisempää kuin tuotannon kasvu. Tämä merkitsee 1,8 prosentin tuottavuuden kasvua, kun tuotanto kasvaa 3,5 prosenttia.

Taulukko 4. Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2009	2010e	2011e
Työttömyysaste (%)	8,2	9,1	8,8
Työttömät (1 000)	221	241	235
Työlliset (1 000)	2 457	2 417	2 434
Työllisyysaste (%)	68,3	67,2	67,9
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	0,0	0,9	1,8
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	3,9	2,0	1,5
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot (%)	0,8	2,2	1,6
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	2,5	3,2	5,6
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	3,9	4,0	4,6
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	-8,6	-10,2	-8,7
% BKT:sta	-5,1	-5,8	-4,7
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	-4,1	-5,1	-2,0
% BKT:sta	-2,4	-2,9	-1,1
Velkaantumisasiaste (Emu-velka)			
% BKT:sta	44,0	45,1	43,7
Veroaste, %	43,0	42,5	42,9
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	1,2	0,8	1,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	3,7	3,6	4,1

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Suomen työn tuottavuuden kasvu on ollut kansainvälisesti katsoen nopeaa – nopeampaa kuin esimerkiksi euroalueella keskimäärin – aina viime vuoteen asti. Viime vuoden syvä taantuma kuitenkin pudotti myös Suomen tuottavuutta muita maita enemmän. Mutta tämä tuotannon taantuma on jäämässä väliaikaiseksi, sillä Suomen tuottavuus kohenee tänä ja ensi vuonna nopeammin kuin euroalueella keskimäärin. Yksikkötyökustannuksilla mitaten Suomen kilpailukyky kehittyi 2000-luvun alkuvuosina samaa tahtia kuin euroalueen kilpailukyky. Vuodesta 2007 eteenpäin yksikkötyökustannukset ovat nousseet Suomessa muuta euroaluetta nopeammin. Tosin tilanne on tältäkin osin korjaantumassa.

Verotulot romahtivat viime vuonna

Vuonna 2009 julkisen kulutuksen volyyymi kasvoi ennusteemme mukaisesti vain 0,7 %. Sekä valtion että kuntien nimellisten kulutusmenojen kasvu jäi jonkin verran ennustettua pienemmäksi hintatason odotettua vaimeamman kohoamisen takia. Julkisten investointien hintataso aleni odotetulla tavalla noin 3 prosenttia, mutta reaalisesti kasvu jäi yllättävän pieneksi, 4 prosenttiin. Valtionosuudet kunnille lisääntyivät 5,5 prosenttia mutta tulonsiirrot sosiaaliturvarahastoille peräti 24,5 prosenttia. Tämän selittää huomattavilta osin tekninen muutos, jossa Kelalle siirrettävä valtionosuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista luokiteltiin kokonaan tulonsiirroksi, kun aiemmin osa siitä oli luettu pääomansiirroksi. Työttömyyden tuntuvan lisääntymisen johdosta merkittäviä lisäyksiä tuli työttömyysturvaan ja asumistukeen.

Pidättyväisen finanssipolitiikan myötä koko julkisen kulutuksen kasvu hidastuu tänä vuonna 0,5 prosenttiin ja ensi vuonna 0,2 prosenttiin. Julkisten investointien osalta suunta on vielä selvemmin alaspäin. Ne supistuvat tänä vuonna 3,4 prosenttia ja ensi vuonna 0,4 prosenttia. Tänä vuonna työttömyyden paheneminen kasvattaa valtionosuuksia työttömyyskassoille ja tulonsiirtoja Kelalle. Lisäykset ovat huomattavia myös työttömyysturvassa, työmarkkinatuen, asumistuessa ja työvoimapolitiittisessa koulutuksessa. Myös työnantajan kansaneläkemaksun poistumisen kompensatio Kelalle on huomattava. Yhteensä valtion tulonsiirrot sosiaaliturvarahastoille lisääntyvät tänä vuonna liki 20 prosenttia. Tämä kasvu kuitenkin taittuu vuonna 2011, kun työttömyys kääntyy vähitellen laskuun. Kuntien valtionosuuksiin ennakoidaan kumpanakin vuonna noin kuuden prosentin lisäystä.

Viime vuonna valtion verotulot romahtivat 15 prosenttia. Yhteisöveron tuotto putosi alle puoleen, ansio- ja pääomatuloveron tuotto supistui yli 20 prosenttia ja arvonlisäveronkin 5,4 prosenttia. Valtion omaisuustulotkin vähenivät liki kolmanneksella. Kuntien verotulot sen sijaan kehittyivät paljon suotuisammin. Kunnallis- ja kiinteistöveron

tuoton kasvun ansiosta kuntien verotulot ylsivät puolen prosentin kasvuun.

Verotus kiristyy ensi vuonna

Vuonna 2010 palkkasumman ennustetaan kasvavan jo 1,8 prosenttia, mutta veronkevennysten seurauksena valtion ansiotuloveron tuotto alenee edelleen. Kuitenkin pääomatulosta perittävien verojen ja yhteisöveron tuottojen selvä elpyminen riittää kääntämään valtion välittömien verojen tuoton runsaan 2 prosentin kasvuun. Ruuan arvonlisäveron alennus tuntuu tänä vuonna täysimääräisesti, ja vuoden jälkipuoliskolle tulee vielä ravintoloiden alv-alennus. Yhteensä nämä merkitsevät noin 600 miljoonan euron verotulojen menetystä. Arvonlisäveron yleinen nosto yhdellä prosenttiyksiköllä kompensoi tästä noin puolet. Arvonlisäveron kevennykset rajoittavat sen tuottoa vielä tänä vuonna. Toisaalta erityisesti auto-, energia- ja alkoholiveron tuottoihin on tulossa selvää kasvua, jonka ansiosta välillisten verojen ennakoidaan päätyvän tänä vuonna noin 2,5 prosenttia plussan puolelle. Kunnallisverotuksen perusvähennyksen suurentamisen ja eläkeläisten verotuksen lieventämisen vastapainoksi keskimääräinen kunnallisvero nousee tänä vuonna 0,39 prosenttiyksikköä. Kaikkiaan kunnallisveron tuotto jää lähes ennalleen. Yhteisö- ja kiinteistöveroja kertyy taas sen verran lisää, että kuntien verotulot kasvavat yhteensä 2,4 prosenttia.

Vuonna 2011 valtion tuloverojen perusteisiin on mahdollisesti tulossa muutoksia, mutta tässä ennusteessa on ainoastaan oletettu teknisluontoisesti 300 miljoonan euron tarkistus ansiotuloveroasteikkoihin. Osa tästä on sosiaaliturvamaksujen noston kompensatiota. Palkkasumman ennustetaan kohoavan jo 3,7 prosentin vauhtia, ja yritysten tulosten parantuaessa pääomatulo- ja yhteisöveroja kertyy niin paljon enemmän, että valtion tuloveron tuotto kohoaa lähes 7 prosenttia. Välillisten verojen nousua kertyy 8,5 prosenttia, kun arvonlisäveron tuotto lisääntyy lähes kuusi prosenttia ja tulossa on 750 miljoonan euron lisäys energiaveroihin, eräitä muita veronkorotuksia ja autoveron tuntuva kasvu. Kunnallisveron tuottokin yltää runsaan 4 prosentin kasvuun, ja kuntien verotulot lisääntyvät yhteensä lähes 6 prosenttia.

Työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen maksutulot supistuivat viime vuonna hieman, mutta kuluvana vuonna ne kääntyvät jo runsaan kahden prosentin kasvuun. Työntekijän kansaneläkemaksun poistuminen aiheuttaa niihin ison loven, jonka toisaalta täyttävät työttömyysvakuutus- ja työeläkemaksujen korotukset. Vuonna 2011 työeläkemaksutulon vahva kasvu jatkuu, mutta monista maksuprosenteista ei vielä ole tehty tarkkoja päätöksiä. Maksetuissa sosiaalietuuksissa ja -avustuksissa näkyy jo edellä mainittu työttömyyden aiheuttama kasvu.

Työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot kykenevät ylläpitämään viimevuotista noin 3 prosentin ylijäämäänsä myös tänä ja ensi vuonna. Kuntasektorin alijäämä supistuu viimevuotisesta runsaasta 700 miljoonasta eurosta hieman tänä vuonna ja häviää kokonaan ensi vuonna. Kun valtiontalouden alijäämä kasvaa tänä vuonna noin 1,6 miljardia viime vuoden 8,6 miljardin tasoltaan ja supistuu ensi vuonna noin 1,5 miljardilla, niin yhteenlaskettu julkisyhteisöjen EMU-alijäämä nousee tänä vuonna 0,5 prosenttiyksiköllä 2,9 prosenttiin ja pienenee ensi vuonna 1,1 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisen velan (EMU-velka) suhde bruttokansantuotteeseen on tänä vuonna ylimmillään. Ensi vuonna se alenee tämän vuoden 45 prosentista jo alle 44 prosenttiin. Veroaste alenee vuonna 2010 0,5 prosenttiyksikköä 42,5 prosenttiin ja nousee vuonna 2011 42,9 prosenttiin.

Finanssipolitiikan elvytys on loppunut

Ohessa on esitetty arvio finanssipolitiikan vaikutuksesta sekä veroperusteiden muutosten että valtion budjettitalouden menokehityksen osalta.

Tänä vuonna verotusta keventävät vielä arvonlisäverojen muutokset. Ruoan arvonlisävero alennettiin 17 prosentista 12 prosenttiin lokakuun 2009 alusta ja nostetaan takaisin 13 prosenttiin heinäkuun 2010 alusta. Tuolloin myös ravintolaruoan arvonlisävero alennetaan nykyisestä 22 prosentista 13 prosenttiin ja yleinen arvonlisävero 22 prosentista 23 prosenttiin. Toinen merkittävä verotusta keventävä toimi on työnanta-

jan kansaneläkemaksun poisto, joka vielä tänä vuonna supistaa sotumaksukertymää 600 miljoonaa euroa. Myös valtion ja kuntien tuloveroasteikkojen muutokset keventävät verotusta, arviolta 465 miljoonaa euroa sen jälkeen tästä on eliminoitu nimellisansioiden nousun aikaansaama progression kiristymisen vaikutus. Tänä vuonna useat sotumaksujen nostot tosin jo kiristävät osaltaan verotusta. Kaikkiaan hallituksen päättämät veroperusteiden muutokset aikaansaavat tänä vuonna 715 miljoonan euron veronmenetykset.

Ensi vuonna arvonlisäveroperusteiden muutokset jo kiristävät verotusta. Arvonlisäveron muutokset lisäävät verotuloja 215 miljoonaa euroa ja energiaverotuksen kiristäminen 750 miljoonaa euroa. Kaikkiaan verotuksen kiristäminen lisää verotuloja lähes 1,1 miljardia euroa.

Verotus olikin selvästi elvyttävää vielä viime vuonna. Tänä vuonna tämä vaikutus heikkenee ja muuttuu ensi vuonna kiristäväksi.

Menotalouden osalta finanssipolitiikkaa on arvioitu valtion budjettitalouden perusteella. Menoihin on tuolloin sisällytetty tukipalkkiot, nettotulonsiirrot muille julkisyhteisöille (pl. kompensatiot verotuksen keventämisestä), tulonsiirrot muille kotimaisille yhteisöille, maksetut sosiaalietuudet ja -avustukset, kulutusmenot sekä bruttoinvestoinnit. Finanssipolitiikan on katsottu olevan elvyttävää, jos budjettitalouden reaalimenojen kasvu ylittää tavanomaisena pidetyn 1,5 prosentin rajan. Menot (pl. investoinnit) on muutettu reaalisiksi käyttämällä deflaattorina valtion menojen hintaindeksiä, jonka on oletettu nousevan tänä vuonna 2,1 prosenttia ja ensi vuonna 2,3 prosenttia. Investointien hinnan oletetaan laskevan tänä vuonna 0,9 prosenttia ja nousevan ensi vuonna 1,1 prosenttia. Laskettu poikkeama 1,5 prosentin rajasta on muutettu takaisin nimelliseksi ja suhteutettu bruttokansantuotteen arvoon. Näin tehdyn arvion mukaan valtion budjettitalouden menojen muutosten elvyttävä vaikutus oli viime vuonna 0,6 prosenttia. Tänä vuonna tuo vaikutus on lievästi kiristävää (0,1 %) ja ensi vuonna jo selvemmin kiristävää (0,3 %). Kaiken kaikkiaan verotuksen keventämiseen perustunut elvytys lähes loppuu tänä vuonna ja muuttuu ensi vuonna selvästi kiristäväksi.

Valtiovarainministeriön omassa arvioissa on korostettu, että menoelvytys perustuu pääosin budjetin ulkopuolisen rahastotalouden piirissä tehtyihin päätöksiin kuten finanssisijoitusten lisäykseen. Rahastotalouden piirissä syntyneitä menoista kuitenkin ainoastaan suoranaiset avustukset voitaisiin lukea menoelvytyksen piiriin. Viime vuonna Valtion asuntorahaston avustukset ja akordit kasvoivatkin 87 miljoonaa euroa, mikä huomioon ottamisen jälkeenkin menoelvytys jäisi 0,6 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tänä vuonna valtion asunto-

Taulukko 5. Valtion aktiivinen finanssipolitiikka.

Vaikutus suhteessa vuoden 2009 nimelliseen bruttokansantuotteeseen, %, elvyttävä (+), kiristävä (-)	2009	2010	2011
Valtion budjettitalouden menot	0,6	-0,1	-0,3
Verojen ja sosiaalimaksujen muutokset	0,9	0,4	-0,6
Kokonaisvaikutus	1,4	0,3	-0,9

rahaston avustukset lisääntyvät vajaalla 63 miljoonalla eurolla viime vuodesta sen jälkeen, kun lisäbudjetissa näitä avustuksia lisättiin 75 miljoonalla eurolla. Tämänkin lisäys on niin pieni, ettei se muuta arviota menoelvytyksen suuruudesta. Laajemmin rahastotalouden päätöksiä ja niiden synnyttämiä menoja on hankala sisällyttää finanssipolitiikan piiriin, koska kyse on pääosin liiketoiminnasta, joka aikaansaa myös tuloja. Ylipäätensä finanssipolitiikan konsistentti arviointi yli ajan tai eri maita ver-raten tulisi lähes madottomaksi, jos huomioon otettaisiin valtioiden erisuuntaiset finanssioperaatiot.

Ei enää 1990-luvun katastrofia

Finanssipolitiikan vaikutusta reaalityönteeseen voidaan arvioida rajoitetusti myös sen perusteella, kuinka paljon valtion ja kuntien julkisten kulutusmenojen muutos vaikuttaa bruttokansantuotteen kasvuun. Oheisesta kuviosta nähdään, ettei viime vuoden ja tämän vuoden finanssipolitiikka poikkea kulutusmenojen muutoksella mitattuna juuri tavanomaisesta. Pahimpina lamavuosina – 1992 ja 1993 – finanssipolitiikka oli näin arvioituna hyvin poikkeuksellisen kiristävä. Tältä osin nykyisen taantuman aikainen finanssipolitiikka ei ole ollut samalla tavalla kiristävä. 1990-luvun lamassa myös palkansaajan verotusta kiristettiin voimakkaasti. Tuolloinen suhteetoman kireä finanssipolitiikka oli osaltaan aikaansaamassa lähes vuosikymmenen kestoisen työttömyysongelman. Pahimmillaan vuonna 1994 työttömyysaste oli keskimäärin lähes 17 prosenttia.

Finanssipolitiikan elvytystä pitäisi jatkaa vielä tänä vuonna

Huolimatta siitä, että talouskasvu on vauhdittumassa, finanssipolitiikan elvytystä tarvitaan yhä. Tätä perustelee se, että vielä tänä vuonna kokonaistuotanto on keskimäärin 5 prosenttia vuoden 2008 tason alapuolella. Tämä näkyy varsinkin työttömyydessä, joka kasvaa vielä tänä vuonna. Resursseja on siis yhä vajaakäytössä ja on tärkeää edistää työllistymistä, jotta vältettäisiin 1990-luvun kaltainen suurtyöttömyys. Suomen julkinen talous myös kestää elvytyksen paremmin kuin muut EU- tai euroalueen maat, joissa julkiset alijäämät ja valtion velkaantuminen ovat mittavat Suomeen verrattuna. Valtion velan korkokin on suhteellisen edullinen verrattuna useimpiin muihin euroalueen maihin, eikä tilanne ole tältä osin juuri heikkenemässä.

Lähivuosien veropolitiikkaa hankaloittavat hallituksen teke-mät varsin suuret pysyviksi tarkoitetut veronalennukset. Esimerkiksi työnantajan kansaneläkemaksun alennus olisi pitänyt säätää vain väliaikaiseksi. Päätetty energiaverojen kiristys paikkaa tätä aukkoa. Tämä ratkaisu rajoittaa energian kulutusta, mitä voidaan pitää oikeansuuntaisena tavoitteena. Energiaveron nosto säilytetään kuitenkin merkittävältä osiltaan kotitalouksi-en kannettavaksi, koska tämän energiavaltaisen teollisuuden kustannuksia ei haluta lisätä. Nostaessaan kuluttajahintoja ja leikatessaan myös palkansaajien ostovoimaa tämä vero johtaa osaltaan palkankorotusvaatimuksiin ja osin myös palkankorotuksiin.

Taulukko 6. Laskelma julkisyhteisöjen alijäämästä (%).

	2010	2011	2012	2013	2014
BKT	+3,0	+3,5	+3,5	+3,0	+2,3
Työtunnit	-0,8	+1,6	+1,4	+1,0	+0,7
Julkisyhteisöjen alijäämä / BKT	-2,9	-1,1	+0,2	+0,9	+1,3

Palkansaajien tutkimuslaitoksen on arvioinut, että julkinen sektori muuttuu ylijäämäiseksi jo vuonna 2012. Tämän sekä heikentyneen työmarkkinatilanteen perusteella parina lähivuotena ei ole tarvetta merkittäviin uusiin veronkiristyksiin. Pääoma-verotuksen tuntuvalle kiristykselle on tosin tarvetta. Sen sijaan Suomen 26 prosentin yhteisövero on jo lähes euroalueen alarajalla. Sen alentaminen 25 prosentin alapuolelle olisi selvä avaus turmiollisen verokilpailun suuntaan. Kulutusverotuksen osalta on syytä ottaa huomioon, että myös sen kiristäminen kallistaa työpanosta lähes samalla tavalla kuin ansiotulojen verotuksen kiristys. Lisäksi kulutusveron – ainakin yleisen arvonlisäveron – nostot rasittavat suhteellisesti eniten pienituloisia. Vähiten tuotannon tekijöiden hintaa kallistaa jo muodostuneen varallisuuden verotus. Näin olleen kiinteistöjen, muun varallisuuden ja perintöjen verotuksen kiristämistä on myös harkittava.

Hallituksen toisessa lisätalousarviossa lisättiin jonkin verran työllistämismäärärahoja. Tämän voi ymmärtää, koska työllisyystilanne on heikentynyt. Parempaa politiikkaa olisi kuitenkin ollut pyrkimys synnyttää uusia työpaikkoja tai estää vanhojen työpaikkojen lakkauttaminen. Tätä taustaa vasten hallituksen ei olisi pitänyt enää jatkaa työpaikkojen karsimista valtion tuot-tavuusohjelman nimissä. Hallituksen olisi pitänyt tukea julkis-ten investointien kasvua vielä tänä vuonna eikä antaa niiden supistua. Lisäksi valtio voisi tukea vielä tänä vuonna kuntatalo-utta suunniteltua enemmän ja estää työpaikkojen supistumi-nen siellä. Heinäkuuhun ajoitettu arvonlisäveron kiristyminen tullee myös puoli vuotta liian aikaisin. ■